

**Cum să ne informăm
fără a fi manipulați?**

**Как информироваться,
не поддаваясь на манипуляции?**

**Nică kabletmää
informațiyayı,
manipuläțiyalara
düşmedään?**

*Pași de urmat
pentru a ne proteja
de manipularea
informațională*

*Шаги, которые
следует
предпринять, чтобы
защитить себя
от информационного
манипулирования*

*Adımlar, angılarını
lääzım yapmaa,
korumaa deyni kendini
informațiya
manipuläțiyasından*

**STOP
FALS**

Cu sau fără dorința noastră, suntem influențați de informațiile care ne sunt transmise pe diferite căi: le auzim la TV sau radio, le citim în ziare, pe site-uri sau pe rețelele sociale, ni le comunică rudele, colegii, prietenii sau alți oameni. Unele informații sunt adevărate, altele înșelătoare. Este important să cunoaștem și să înțelegem ce se întâmplă. Dar cum să ne informăm fără a fi manipulați, adică folosiți de cineva în interesul lor și în detrimentul nostru?

Iată câteva recomandări în acest sens

Вольно или невольно, мы подвергаемся воздействию информации, которая передается нам по различным каналам: слышим по телевизору или радио, читаем в газетах, на сайтах или в социальных сетях, нам сообщают ее коллеги, родственники, друзья или другие люди. Какая-то информация правдивая, какая-то ложная. Важно знать и понимать, что происходит. А как информироваться, не поддаваясь на манипуляции, то есть, не быть использованными кем-то в их интересах и нам в ущерб?

Вот несколько рекомендаций по этому поводу

İsteyeräk ya da istämeyeräk, biz etkileneriz o informațiyadan, angısını kablederiz türlü yollarlan: işideriz televizorda ya da radioda, okuyêrız gazetalarda, saytlarda ya da soțial baalantılarında, bizä annadêr onu iş arkadaşlarımız, hısımnarımız, dostlarımız hem başka insannar. O informațiyaların bir boyu dooru, bir boyu sa – yalan. Pek önemni annamaa, ne olêr. Ama nicä tanışmaa informațiyaylan da korunmaa manipuläțiyalardan, kullanılmamaa kiminsä interesleri için, kendimizä zarar vermemää?

Tä bunun için birkaç nasaat

➤ **Ne informăm ce înseamnă *manipularea***

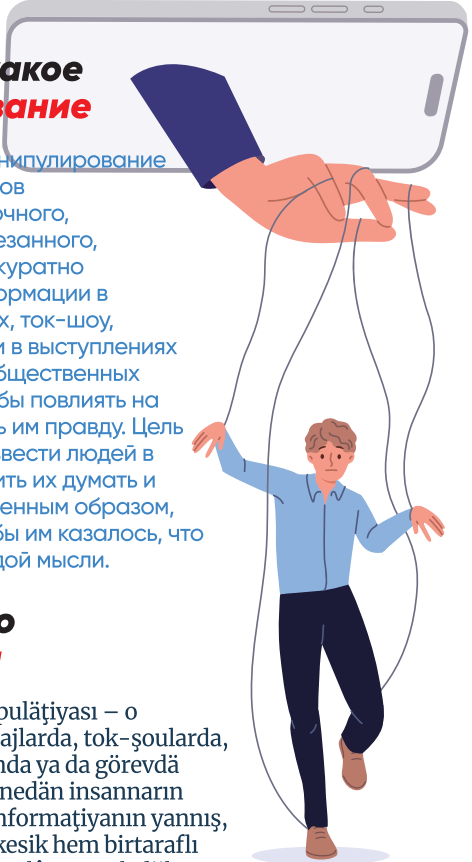
Manipularea informațională cuprinde o serie de modalități de a prezenta înșelător, inexact, exagerat, trunchiat, cu omisiuni și fără acuratețe informația din știri, reportaje, talk-show-uri, postări pe rețele sau discursuri ale persoanelor publice, astfel ca oamenii să fie mai degrabă influențați decât să cunoască adevărul. Scopul ei este să inducă oamenii în eroare, să-i influențeze și să-i facă să gândească într-un anumit mod, lăsându-le totodată impresia că au libertatea de gândire.

➤ **Узнаем, что такое *манипулирование***

Информационное манипулирование включает ряд способов недостоверного, неточного, преувеличенного, урезанного, с упущениями и неаккуратно представленной информации в новостях, репортажах, ток-шоу, постах в соцсетях или в выступлениях должностных лиц и общественных деятелей, скорее чтобы повлиять на людей, а не сообщить им правду. Цель манипулирования – ввести людей в заблуждение, заставить их думать и действовать определенным образом, но в то же время, чтобы им казалось, что они обладают свободой мысли.

➤ **Annêêriz, ne o *manipulățiya***

Înformațiya manipulățiyaşı – o haberlerdä, reportajlarda, tok-şoularda, soşial baalantılarında ya da görevdä bulunan hem cümnedän insannarın konuşmalarında informațiyanın yanlış, abartılı, diil dolu, kesik hem birtarafli gösterilmesi, ne yapılêr taa çok diil onun için, ani haberlemää insanı, ama etkilemää deyni onnarı. Manipulătiyaların neeti – aldatmaa insannarı, yapmaa ölä, ani onnar düşünsün hem kendini götürsün istenilir gibi, ama bununan barabar, sansın, ani o düşünmelerindä serbest.

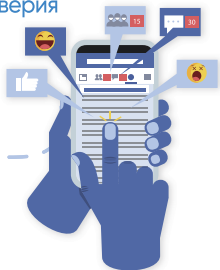
Alegem surse credibile

Atunci când ne interesează un subiect, trebuie să fim atenți la sursa de unde ne informăm: rețelele de socializare nu sunt cea mai bună sursă, întrucât nimeni nu poartă cu adevărat responsabilitatea pentru veridicitatea informației de acolo. Pe rețele pot exista profiluri false, special create pentru a răspândi minciuni, de aceea e nevoie de vigilență maximă. Din acest motiv, mergem către surse sigure: instituții media credibile, care respectă normele eticii jurnalistice și publică informație verificată, nu zvonuri sau speculații.

Выбираем заслуживающие доверия источники

Когда нас интересует определенная тема, следует с осторожностью относиться к источнику, из которого черпаем информацию: социальные сети не лучший источник, поскольку там никто не несет ответственность за достоверность представляемой информации. В соцсетях могут быть фиктивные профили, созданные специально для распространения лжи, так что необходимо быть максимально бдительными. Поэтому обращаемся к надежным источникам: заслуживающим доверия медийным учреждениям, соблюдающим нормы журналистской этики и публикующим проверенную информацию, и не доверяем слухам или спекуляциям.

Ayırêriz inanılır kaynakları

Açan bizi meraklandırêr bir tema, lââzım olalım pek dikkatlı o kaynaklara, angılarından alêriz bilgiyi: soşial baalantıları diil en güvenilir bilgi sızıntısı, çünkü orada kimsey cevap etmeer informaşıyanın dooru olması için. Soşial baalantılarında var nicâ olsun ölä akauntlar, angıalarını maasuz açêrlar yanniş haberleri yaymaa deyni, bunun için lââzım olmaa pek kuşku. Danışêriz umutlu kaynaklara – inanılır mediya kurumnarına, angıları kurêrlar çalışmalarını, dayanarak jurnalistika etikasına da tiparlêêrlar kontrol edilmiş informaşıyayı, inanmêêriz neredäsä hem kimdänsä işidilmiş laflara hem spekuläşiyalara.

2.

Pasul
Şar
Adım

Analizăm critic informația

O informație credibilă este în primul rând exactă: relatează despre fapte concrete, cu propoziții clare și fără exagerări, folosește un limbaj neutru, dar nu laudativ sau denigrator, citează documente sau persoane concrete, care pot fi verificate, în caz de necesitate. De asemenea, o știre

credibilă este o știre completă.

Fragmentarea exagerată a informației sub pretext că astfel se economisește timpul cititorului implică riscuri de manipulare.

De aceea evitați să vă informați pe subiecte serioase din postări scurte, în care mesajul e concentrat la maxim și sunt eliminate detalii relevante.

Критически анализируем информацию

Заслуживающая доверия информация это прежде всего точная информация: она сообщает о конкретных фактах, без преувеличений, использует нейтральный язык, а не хвалебный или уничижительный, цитирует конкретных людей или документы, которые при необходимости можно проверить. Также, заслуживающая доверия новость это исчерпывающая, полная новость. Чрезмерная фрагментация информации под предлогом экономии времени читателя сопряжена с риском манипулирования. Поэтому избегайте черпать информацию по серьезным темам из коротких постов, в которых месседж максимально сжатый и без релевантных подробностей.

Informațiayayı kritika bakışınnan analiz ederiz

Informațiaya, angısına var nicä inanmaa, o, en ilkin, dooru informațiaya, o verer konkret faktları, büültmeer hem küçümsämeer onnarı, yazılı diil metedän ya da așaalayan, ama neytral bir dillän, dayanêr konkret insannarın sözlerinä ya da dokumentlerä, angılarını, lääzım olursa, var nicä kontrol etmää. Bundan kaarä, haberlerä var nicä inanmaa ozaman, açan onnar bütünnü hem dolu. Okuyucunun zamanını korumak maanasınnan informațiayanın kesik-kesik verilmesi manipulätiyâ riskini üüselder. Bunun için önemni temalara görä almayın informațiayayı kısa yazılardan, angılarında bilgilär pek kesik veriler da kaçırılêr faydalı detallär.

Tratăm cu circumspecție declarațiile politicianilor

Deși sunt persoane publice care ar trebui să inspire încredere, unii politicieni transmit falsuri și informații manipulative. În polemicele din studiourile TV, pe propriile canale de pe rețele sau la mitinguri, ei pot lansa speculații, prezentând manipulator cifre și fapte, interpretând în interesul lor realitatea. Evitați să-i credeți pe politicienii despre care s-a demonstrat că au mințit sau operează cu falsuri. Scopul lor este să-și manipuleze electoratul și să-și denigreze adversarii, în loc să concureze prin dezbateri onestă.

Осторожно относимся к заявлениям политиков

Хотя являются публичными личностями, которые в идеале должны внушать доверие, некоторые политики передают фейки и манипулятивную информацию. В полемике в телестудиях, на собственных каналах в соцсетях или на митингах они могут запускать спекуляции, манипулятивным образом представляя цифры и факты, интерпретируя реальность, исходя из своих интересов. Избегайте верить политикам, которые, как было доказано, лгут или манипулируют фейками. Их цель – манипулировать электоратом и дискредитировать соперников, вместо того, чтобы конкурировать посредством честных дебатов.

Politiklerin sözlerini sakinmaklan kablederiz

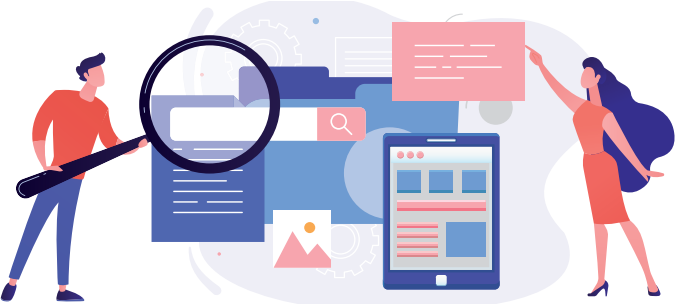
Makarki, ideal olarak, politiklär läüzüm güvenilir insannar olsunar, kimileri onnardan daadêr feyk ya da manipulätiv informätiyasını. Telestudiya polemikalarında, kendi kanallarında soñial baalantılarında ya da mitinglerdä onnar kimi sıra spekulätiv metodlarını kullanêrlar, istedii gibi tıfraları, faktları göstererlär, kendi intereslerine uygun diiştirerlär gerçekleri. Korunun o politiklerdän, angıları için biliner, ani onnar yalan söleerlär hem feyk haberlerinin yardımınnan insanı aldatmaa savaşêrlar. Onnarın neeti diil açık debatlar yardımınnan yarışmak, ama seçimcileri yanılmak, kullanmak hem konkurentleri kararlamak.

4.

Pasul
Şar
Adım

Consultăm și alte surse

Un om care se informează dintr-o singură sursă riscă să fie influențat sau manipulat, de aceea consultați, cel puțin periodic, diferite surse de informații. Astfel, veți vedea că există diverse abordări și opinii, care vă vor permite să vă faceți o impresie mai clară asupra realității. Identificați presa sau jurnaliștii în care puteți avea încredere și informați-vă de la ei.

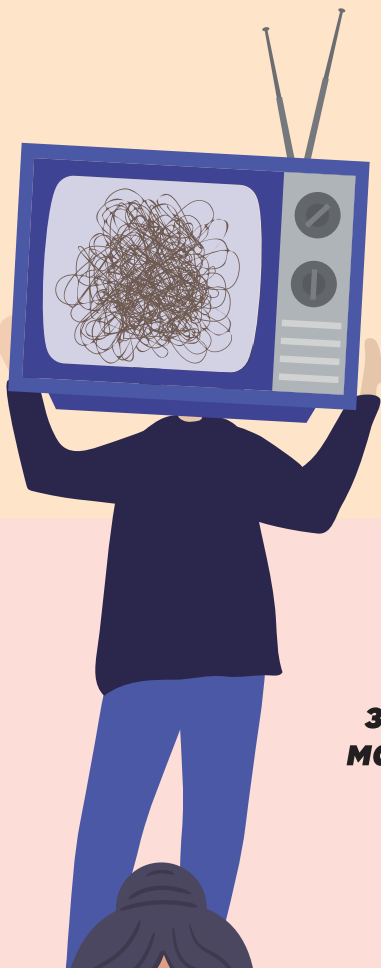

Обращаемся и к другим источникам

Человек, черпающий информацию только из одного источника, рискует поддаться влиянию или манипулированию, поэтому просматривайте, по крайней мере периодически, разные источники информации. Там вы столкнетесь с разными подходами и мнениями, что позволит вам создать себе более четкое представление о реальной действительности. Определите СМИ или журналистов, которым можете доверять, и информируйтесь от них.

Başka kaynaklara da danışêrız

İnsan, angısı tanışêr informaiyaylan salt bir kaynaktan, var nicä aldansın hem manipulätiya obyektı olsun, bunun için, en azdan ara-sıra, lääzım bakmaa türlü bilgi kaynaklarını. Orada siz karşılaşacınız hertürlü yaklaşımnanlar hem bakışlarlan, ne verecek kolaylık kurmaa taa dooru hem dolu annamak gerçeklär için. Belli edin mediya kurumnanarını ya da jurnalistleri, angılarına var nicä inanasınız, da kabledin informaiyayı onnardan.

**Gândirea critică
și scepticismul
„sănătos” ne
protejează de
manipulare**

**Критическое
мышление и
«здоровый»
скептицизм
защищает нас от
манипулирования**

**Kritikalı düşünüş
hem “saalıklı”
skeptiizim koruyêr
bizi manipulâtiya
obyekti olmasından**

Deci,

- Nu vom crede imediat orice informație care ni se pare ieșită din comun. Dacă ne interesează, printr-o căutare pe internet, verificăm dacă ea este publicată de mai multe surse credibile.
- Nu vom distribui nimic dacă nu suntem siguri că informația e de încredere.
- Vom căuta sursa primară a informației, eventual paginile web ale autorităților, ca să înțelegem mai bine dacă nu este o interpretare eronată a faptelor.

Таким образом,

- Не следует сразу же верить любой информации, которая кажется из ряда вон выходящей. Если она заинтересовала нас, посредством поиска в интернете проверяем, опубликована ли она какими-то другими заслуживающими доверия источниками.
- Не следует ничего распространять, если не уверены в том, что информация достоверна.
- Следует искать первоисточник информации, возможно, веб-страницы государственных учреждений, чтобы лучше понять, не является ли интерпретация фактов искаженной.

Bu üzerä,

- Diil läözım hemen inanmaa herbir informaçiyaya, angısı bizä sıra dışı görüner. Eer o sizi meraklandırdıysa, internettä aaraştırırız, tiparlandı mı o başka kaynaklarda da, angılarına var nicä inanmaa hem güvenmää.
- Diil läözım daatmaa dolaya onu, nedä diilsiniz emin.
- Taa ii annamaa deyni, verilmeer mi yannış bilgilär, läözım aaramaa informaçıyanın öz kaynaanı. O var nicä olsun devlet kurumnarın veb-saytları.

Să ne punem câteva întrebări de control:

... Câtă încredere putem avea în sursa informației? Cel/cea care afirmă ceva – o instituție de presă, un politician sau o persoană simplă – are anumite interese să ne inducă în eroare?

... Sunt citați oameni concreți, specialiști în domeniu, sau se operează cu „toată lumea știe”, „e arhicunoscut”, „unii experți consideră”? Asemenea exprimări se folosesc, de regulă, în speculații, pentru a acoperi lipsa de fapte.

... De ce informația este difuzată anume acum? Cine câștigă și cine pierde în urma difuzării acestei informații în acest moment? Ni se dau detalii și despre context, ca să înțelegem mai bine ce se întâmplă?

Зададим себе несколько контрольных вопросов:

... В какой мере заслуживает доверия источник информации? Тот/та, кто утверждает что-то – будь то медийное учреждение, политик или рядовой человек – не преследует ли определенные интересы, стремясь ввести нас в заблуждение?

... Это конкретные люди, специалисты в данной области, или же используют расхожие выражения «все знают», «это архизвестно», «некоторые эксперты считают»? Подобные выражения используются, как правило, в спекуляциях, чтобы прикрыть недостаток фактов.

... Почему информация запущена именно сейчас? Кто выигрывает или проигрывает от распространения информации именно в этот момент? Приводятся ли подробности о контексте, чтобы лучше понять происходящее?

Koyalım kendimizä birkaç kontrol soruşu:

- ... Nekadar ölçüdü var nicä inanmaa informaţiya kaynaana? Bir mediya kurumu, politik ya da sıradan bir insan, angısı savaşêr bizi bişey için inandırmaa, kendi interesleri için bunu yapmêêr mı, bizi aldatmaa savaşmêêr mı?
- ... Bu bilgiyi konkret insannar, bir alanda uzman olannar mı verer, osa onnar mı, kim kullanêr frazaları “hepsi biler”, “bu pek ii biliner”, “kimi ekspertlâr sayêr”? Bölä laflar taa sık kullanılêr spekulätiya olarak, saklamaa deyni faktların etersizliini.
- ... Neçin informaţiya peydalandı şindi? Kim kazanêr ya da taradêr informaţiyanın bu momenttä yayılmasından? Taa ii annamaa deyni, ne olêr, dolu, ayrıntılı bilgilâr veriler mi?

NU UITAȚI, atât manipularea informațională, cât și dezinformarea, adică răspândirea intenționată a unor informații false sau înșelătoare, este practică cu scopul de a „năuci” oamenii, a-i înșela și învrăjbi și a-i descuraja să mai creadă în adevăr.

Gândirea critică și capacitatea de analiză ne ajută să ne păstrăm vigilența, să alegem pentru consum surse de informație credibile și să luăm decizii corecte pentru viitorul nostru și al familiilor noastre.

ПОМНИТЕ: и информационное манипулирование, и дезинформация (то есть, умышленное распространение ложной или искаженной информации) практикуется в целях «одурачивания» людей, введения в заблуждение, нагнетания напряженности, провоцирования раскола в обществе и подрыва веры в истину.

Критическое мышление и способность анализировать помогают сохранять бдительность, выбирать для потребления заслуживающие доверия источники информации, и принимать правильные решения во благо нашего будущего и будущего наших семей.

TUTUN AKLINIZDA: hem informația manipulețiyası, hem dezinformația (yalan hem yanlış olan informațiyanın yayılması) kullanılêr “ahmak etmää” deyni insannarı, yanıltnaa onnarı, aliflendirmää gerginnii, kızıştırmaa cümnenin bölünmesini hem kesmää deyni onnarın inanını doorulaa.

Kritikalı düşünüş hem analiz yapmaa beceriklii yardım ederlär korumaa kuşkuluu, ayırmaa inanılır informația kaynaklarını hem almaa dooru kararları bizim hem aylelerimiz için.

#NuDezinformării #НетДезинформации #DezinformațiyayaYok

CAMPANIA STOP FALS!

Pliant elaborat de
Asociația Presei Independente (API)
în cadrul Campaniei împotriva informației false
și tendențioase STOP FALS!

☎ : +373 22 220995 ✉ : stopfals@stopfals.md 🌐 : www.stopfals.md

f : @StopFals.md

📷 : @StopFals.md

📍 : @Stopfalsmd